

Joghistória

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék
Tudományos Diákkörének folyóirata

XVII. évfolyam, 1. szám

Kedves Olvasóink!

A Magyar Állam- és Jogtörténeti Tudományos Diákkör (MÁJT TDK) nevében szeretettel köszöntjük régi és új olvasóinkat.

2012. július 13-14-én került megrendezésre a jénai Friedrich Schiller Egyetemmel közösen tartott német nyelvű szeminárium (Deutsch-ungarisches strafrechtsgeschichtliches Seminar: Verfahrensformen und Verfahrensgarantien in der Vergangenheit und Gegenwart). Az évente megrendezésre kerülő esemény idei kerettémáját a büntetőjog története adta, ezen belül az előadások legszélesebb skáláját hallgathattuk meg a középkortól napjainkig. A szekszárdi rendezvényen a Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék több munkatársa, illetve számtalan érdeklődő hallgató vett részt (köztük a tanszék demonstrátorai). Ebből az alkalomból kifolyólag az újságot egy olyan gyűjteménynek szánjuk, amely bemutatja a szemináriumon elhangzott referátumok egy részét.

A Joghistória mellett – ha igazán össze akarjátok kötni a kellemest a hasznossal – ajánljuk a TDK üléseket, melyek során még jobban elmélyedhettek a jogtörténetben, a szakma nagyjait hallgathatjátok, és kérdéseket tehettek fel nekik. Az üléseket mindig a hallgatóság – tehát Ti – alakítjátok, a szakmai részek mellett nagy hangsúlyt kapnak az érdekességek, az átfogó ismeretek, a hallgatóbarát előadásmód, valamint az interaktivitás. Ha kérdéseitek van – akár a féléves programokkal, előadásokkal, akár az anyaggal kapcsolatban, forduljatok hozzánk nyugodtan, vagy látogassatok el a <http://www.majt.hu> oldalra.

A Magyar Állam- és Jogtörténeti Tudományos Diákkör tagjai

majtdk@gmail.com

Csatlakozz hozzánk a Facebook-on is!

<http://www.facebook.com/MAJTSDK>

Tartalomjegyzék

1. **dr. Képesy Imre, Losonczy Eszter:** A magyar bíróság szervezete a rendszerváltást követő 20 évben 4. oldal
2. **A 2012. októberében megjelent XVII. évfolyam I. számú Joghistoriában eredetileg szereplő cikket - az érintettek elnézését kérve - visszavontuk.** 11. oldal
3. **Romics Ágnes:** Konceptiós perekről általában, különös tekintettel a „pesti srácok” perére 17. oldal
4. **Kajcsos Kinga:** Der Mindszenty-Prozess 21 . oldal

A magyar bírósági szervezet a rendszerváltást követő 20 évben

Írta: dr. Képešy Imre, Losonczy Eszter

Az 1989-es alkotmánymódosítás

Az 1989-90-es évek politikai rendszerváltását követően a magyar igazságszolgáltatási rendszer gyökeres reformfolyamaton esett át. Az Alkotmányt módosító 1989. évi XXXI. törvény 1. cikke Magyarország államformáját köztársaságként határozta meg, ennek megfelelően 1989-től a bíróságok a határozatokat a Magyar Köztársaság nevében hozták.¹ A módosítás kimondta, hogy a Magyar Köztársaságban az igazságszolgáltatást a bíróságok gyakorolják: a Legfelsőbb Bíróság, a Fővárosi Bíróság, a megyei és a helyi bíróságok. Az Alkotmány megfogalmazza azt az elvárást, hogy a Legfelsőbb Bíróság gyakoroljon elvi iránymutatást az összes bíróság ítélkezése és működése felett, az elvi döntések, irányelvek minden bíróságra kötelezőek. A szabályozás értelmében a hivatásos bírák nem lehetnek tagjai pártoknak, nem folytathatnak politikai tevékenységet, és csak a törvénynek vannak alárendelve: e szabályozások a bírói függetlenséget a pártatlanságon keresztül kívánták biztosítani.² A hivatásos bírák kinevezése a köztársasági elnök feladata, a Legfelsőbb Bíróság elnökét a köztársasági elnök javaslatára az országgyűlési képviselők választják kétharmados aránnyal. A bírákat tisztségükből csak a törvényben meghatározott okból és eljárás keretében lehet elmozdítani. Az Alkotmány a bíróságok feladatául jelölte ki az alkotmányos rend védelmét, továbbá az állampolgárok jogainak és törvényes érdekeinek biztosítását, a bűncselekmények elkövetőinek megbüntetését, illetve a közigazgatási határozatok törvényességének ellenőrzése. „A Magyar Köztársaságban a bíróság előtt mindenki egyenlő, és mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat, vagy valamely perben a jogait és kötelességeit a törvény által felállított független és pártatlan bíróság igazságos és nyilvános tárgyaláson bírálja el.”³

A rendszerváltás hatása az igazságszolgáltatásra⁴

A politikai, gazdasági és társadalmi változások magukkal vonták az életviszonyok gyökeres változását is, amely változás óhatatlanul magával hozta a negatív jelenségek elszaporodását. Ehhez járult még hozzá a forgalmi élet fellendülése és a határok könnyebb átjárhatósága, illetve az a tény, hogy a társadalom egyes rétegei között lévő gazdasági különbségek még tovább mélyültek. Mindezek azt eredményezték, hogy a rendszerváltás évében csaknem megkétszereződött az ismertté vált bűncselekmények száma, ezzel együtt elszaporodtak a súlyos, élet- és vagyonellenes cselekmények is. Ehhez a megnövekedett büntető ügyforgalomhoz járult még a polgári és a közigazgatási ügyek megszorodása, ami így együtt nagy munkaterhet rótt a bíróságokra. A probléma kettős irányú volt: egyfelől gondot okozott, hogy a bírói kar létszáma nagyon alacsony számot tett ki, másfelől a folyamatosan létesülő

1 <http://www.lb.hu/reform.html> Utolsó letöltés ideje: 2012. május 14.

2 Deák Péter: A magyar igazságszolgáltatási rendszer reformja, Pécs, 2004, Pécsi Ítéletábla, 51. o.

3 1989. évi XXXI. törvény, 57. § (1)

4 Deák, 2004, 52-54. o.

álláshelyekre az egyetemeken frissen végzett, tapasztalattal nem rendelkező fiatal munkaerő került. Ezek a körülmények oda vezettek, hogy ezerszámra halmozódtak fel az ügyek a bíróságokon. További problémát jelentett, hogy a törvényességi óvás helyett új rendkívüli perorvoslat, a felülvizsgálat került bevezetésre. Ez a változás azt eredményezte, hogy a megyei bíróságokról a Legfelsőbb Bíróságokra kerülő fellebbezések mellett a rendkívüli perorvoslatok száma is megszorodott. Ezen körülményekből jól látható, hogy a magyar igazságügy megújítása elkerülhetetlenné vált az 1990-es évek közepére.

Az igazságügyi reform politikai és szakmai vitája⁵

1996 szeptemberében ülést tartott a Magyar Bírói Egyesület Országos Választmánya, amelyen megvitatták az igazságszolgáltatás átfogó reformjára vonatkozó koncepciót. A résztvevők azon az állásponton helyezkedtek, hogy önmagában a szervezeti változásoktól még nem várható az eljárások hatékonyságának javulása, azzal egyidejűleg meg kell újítani az eljárásjogokat is. A reformjavaslat két elemét az Országos Igazságszolgáltatási Tanács (OIT) felállítása, és a négyszintű bírósági szervezet kialakítása képezte. A Legfelsőbb Bíróság elnökének véleménye szerint⁶ az új eljárási kódexek megszületésével a négyszintűvé alakuló bírósági szervezet tisztább helyzetet eredményez: a bevezetésre kerülő ítélőtáblák egyrészt tehermentesítik a Legfelsőbb Bíróságot a fellebbezések elbírálása alól, másrészt a módosuló hatásköri törvényeknek köszönhetően a lassan elintézhető ügyek a helyi bíróságokról felkerülnek a megyei bíróságokra, és ezáltal a helyi bíróságok is fellélegezhetnek.

1996 októberében a kormány elfogadta a 1099/1996. (X. 1.) számú kormányhatározatát a bíróságokra vonatkozó jogszabályok reformjáról és a bírósági szervezet hatékonyabb működését szolgáló intézkedések koncepciójáról. A kormányhatározat a következőket mondta ki:

- Azt az ellentmondást, amely a bírósági igazságszolgáltatás tényleges helyzete, és a vele szemben támasztott elvárások között jelenleg fennáll, csak átfogó reformmal lehet feloldani.
- Meg kell teremteni a végrehajtó hatalomtól elkülönült bírósági szervezetet, a négyszintű bírósági rendszerrel egyidejűleg.
- Az ítélőtáblák felállítása mellett pedig felsorakoztatták a már fent említett valamennyi érvet.

A parlamenti ellenzék két ponton hevesen támadta a Kormány előterjesztését: nem értettek egyet az ítélőtáblák ilyen gyors bevezetésével, és az OIT megalakításával. A kritikusok még további ellenérveket sorakoztattak fel:

- Balsai István véleménye szerint az 1996-ban megalakult kodifikációs bizottság túl szűk volt, hiszen elsősorban csak a közvetlenül érdekelt képviseltették magukat: magas beosztású bírák és megyei bírósági vezetők, de a politikai döntéshozatalban résztvevők, a politikai és egyéb felelősséget viselők közül úgyszólván senki. Problémásnak vélte azt

⁵ Deák, 2004, 55-58. o.

⁶ Deák, 2004, 55-58. o.

is, hogy egy évvel a választások előtt az ellenzék véleményét figyelmen kívül hagyva több évtizedre szóló, jelentős változásokat fogadnak el. Az ítélőtáblákkal kapcsolatban kifejtette, hogy a bírósági szintek szaporítása, az ügyeknek a helyi bíróságokról másod- vagy telepítése nemigen fogja szolgálni a jogkereső közönség érdekét. Az OIT-t illetően rögzíti azt az álláspontját, miszerint példátlan az, hogy az ítélkező hierarchia csúcsán álló ítélőbíróság vezetője egyúttal igazgatási szervezetet is vezet, felel egy költségvetési fejezetért, továbbá ezen felül még a Legfelsőbb Bíróságot is irányítja.

- Áder János kritikájának fő lényege, hogy a kormány nem készítette elő rendesen ezt az átfogó reformot. Nem látja megoldottnak azt a kérdést, hogy milyen bírákból fog felépülni az ítélőtáblák összetétele. Véleménye szerint az ítélőtáblák el fogják szívni a megyéktől a szakképzett munkaerőt, a megyék pedig erre reagálva a helyi bíróságok rutinosabb bírait fogják átvenni - a kérdés tehát, hogy ki marad a helyi bíróságokon? Maradnak a fiatalok, akiknek nem lesz kitől tapasztalatot átvenniük, így még nagyobb lesz az ítélkezésben a halogatás, a bizonytalanság.

„A fentieket követően az országgyűlés 1997. július 8-án 209 szavazattal, 39 ellenszavazattal és 28 tartózkodás ellenében elfogadta az ítélőtáblák székhelyének és illetékességi területének megállapításáról szóló törvényjavaslatot.”⁷

Az 1997. évi LXVI. törvény

Az 1997 nyarán elfogadott törvény a következőkben felsorolt, korábban már részben létező alapelvek törvényerőre emelését biztosította. A bírósági szervezet tagolása az alábbiak szerint valósul meg: Legfelsőbb Bíróság, ítélőtáblák, megyei bíróságok (fővárosban a Fővárosi Bíróság), városi bíróságok, valamint a munkaügyi jogviszonyból fakadó ügyekben a munkaügyi bíróságok járnak el.⁸ További alapelvek, hogy a bírák, akiket a köztársasági elnök nevez ki és ment fel, függetlenek, ítélkezési tevékenységükkel kapcsolatban nem befolyásolhatók és nem utasíthatók.⁹ A függetlenségüket biztosítja az is, hogy a bírakat és a laikus elemként jelen lévő ülnököket szabálysértési és büntetőjogi vonatkozásban mentelmi jog illeti meg, velük szemben kényszerintézkedést alkalmazni – a tettenérést leszámítva – nem lehet, csak ha a kinevező előzetesen hozzájárult.¹⁰ Mindenkinek joga van ahhoz, hogy bírói útra tartozó ügyét független és pártatlan bíróság, tisztességes eljárás során, és ésszerű határidőn belül bírálja el.¹¹ Törvényes bírójától senki sem vonható el, és a bíróság előtt mindenki egyenlő.¹² A bírósági tárgyalás, ha a törvény kivételt nem tesz, nyilvános, a tárgyaláson hozott határozatot nyilvánosan hirdetik ki.¹³

A bírósági törvény létrehozta az Országos Igazságszolgáltatási Tanácsot (OIT), amely a bírói függetlenség alkotmányos elvének megtartása mellett ellátja a bíróságok igazgatásának központi feladatait

⁷ Deák, 2004, 58. o.

⁸ 1997. évi LXVI. törvény (továbbiakban BSZI), 16. §

⁹ BSZI, 3-4. §

¹⁰ BSZI, 5. §

¹¹ BSZI, 9. §

¹² BSZI, 10. §, 11. § (1)

¹³ BSZI, 12. §

és felügyeletét is.¹⁴ A Tanács létszáma 15 fő, ezek közül kilenc bíró, akiket a bírák saját maguk közül választanak (így biztosítva van testületen belül a bíróságok kétharmados súlya), a további tagok az Igazságügy-miniszter, a Legfőbb Ügyész, a Magyar Ügyvédi Kamara elnöke, az Országgyűlés Alkotmány- és Igazságügyi Bizottsága, valamint a Költségvetési és Pénzügyi Bizottsága által kijelölt egy-egy országgyűlési képviselő.¹⁵ Az OIT elnöke a Legfelsőbb Bíróság mindenkor elnöke. A Tanács feladatai közé tartozik többek között, hogy irányítja és ellenőrzi a kinevezési hatáskörébe tartozó bírósági elnökök igazgatási tevékenységét.¹⁶ Elkészítik a bíróságokra vonatkozó fejezet költségvetését, amit a kormány köteles változtatás nélkül az országgyűlés elé terjeszteni.¹⁷ Kezdeményezheti a bíróságok feladatkörét érintő jogszabályok alkotását, és véleményezi a bíróságokat érintő jogszabályok tervezetét.¹⁸ „Az igazgatási feladatainak ellátása érdekében jogszabályi keretek között a bíróságokra kötelező szabályzatokat alkot, ajánlásokat és határozatokat hoz, és ezek megtartását ellenőrzi.”¹⁹ Kinevezi és felmenti tisztségéből az ítélőtábla elnökét és elnökhelyettesét, a megyei bíróság elnökét és elnökhelyettesét, a kollégiumvezetőt és a Hivatal vezetőjét és helyetteseit.²⁰

Mint a fenti, korántsem teljes felsorolásból kitűnik, sikerült létrehozni egy igen komoly, egyedülálló, a bírói függetlenséget az igazgatás tekintetében is maradéktalanul tiszteletben tartó bírói öniszervezeti szervezetet, amely felépítésénél fogva biztosítja a jogalkotó és a központi igazgatás részvételét is.²¹

Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács működése

Az Országos Igazságszolgáltatási Tanács 1997. december 1-jén kezdte meg működését. Első elnöke Dr. Solt Pál, a Legfelsőbb Bíróság korabeli elnöke volt, aki 2002-ig töltötte be a tisztséget. Elnöksége alatt kellett volna hogy sor kerüljön az ítélőtáblák felállítására, azonban az 1998-as választások eredményeként hatalomra került új kormány az ország rossz gazdasági helyzetére, illetve a költségvetési források hiányára való tekintettel úgy döntött, hogy ezek felállítását elhalasztja, ami igencsak kiélezte a konfliktusokat az OIT-vel²². Ennek legfőbb oka az volt, hogy addigra már lezajlottak a pályázati eljárások, sőt már a jövőbeni ítélőtáblák elnökei is megkapták megbízatásukat. A helyzet egy évvel később változott meg, amikor a kormány mégis úgy döntött, hogy támogatja az ítélőtáblai bírósági szint bevezetését, azonban csak egy, Budapesten székelő Országos Ítélőtáblát kívántak létrehozni²³. Ez a törekvés az Alkotmánybíróságnak köszönhetően bukott el, amelyik 49/2001. (XI. 22.)-es határozatában mulasztásos alkotmányellenességben marasztalta el az Országgyűlést. Ennek oka, hogy az Alkotmány nem ítélőtábláról, hanem ítélőtáblákról szól, és bár az Alkotmánybíróság szerint az önmagában nem lenne alkotmányellenes, hogy egyszerre csak egy ítélőtáblát hoznak létre, majd ésszerű időn belül a többi, azonban mivel a törvényhozás ezt a helyzetet véglegesnek szánta, ezért ez a megoldás nem fogadható el. Az Országgyűlésnek 2002. december 31-ig kellett módosítania az erről szóló törvényt,

14 BSZ, 34. § (1)

15 BSZ, 35. § (1)

16 BSZ, 39. § a)

17 BSZ, 39. § b)

18 BSZ, 39. § e)

19 BSZ, 39. § q)

20 BSZ, 40. § (2)

21 Deák. 2004, 61. o.

22 Átvilágító tanulmány a magyar igazságszolgáltatás helyzetéről és az 1997. évi reformtörvények hatályosulásáról Készítette: Prof. Dr. Kecskés László D.Sc. tanszékvezető egyetemi tanár vezette munkaközösség a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán. Pécs, 2007. szeptember 134.

23 Tanulmány 135.

aminek köszönhetően az eredetileg is felállítani tervezett ítélőtáblák 2003-ban, illetve 2005-ben kezdték meg működését.

Ezt követően kerülhetett sor a perorvoslati rendszer reformjára is, amelynek értelmében bár polgári ügyekben megmaradt az egyfokú fellebbezés, büntetőügyekben 2006-tól kezdve kétszer élhetnek a felek a fellebbezés jogával – abban az esetben, ha a bűnösség kérdésében az első és a másodfokú bíróság egymással ellentétes döntést hozott²⁴. Sor került a megyei bíróságok hatáskörének újragondolására is, amelynek köszönhetően csak a kevésbé bonyolult polgári, illetve büntető ügyek maradtak meg helyi szinten. A munkaügyi jogviták elbírálására különbírókat, ún. munkaügyi bíróságokat hoztak létre, amelyekből megyénként egyet-egyet állítottak fel.

Az OIT egyik nagy sikereként értékelhetjük, hogy sikerült a bírák javadalmazásának kérdését rendezni. A korabeli (és hatályos) szabályozás szerint a bírák alapilletményét a költségvetési törvényben kell megállapítani, ami nem lehet kevesebb az azt megelőző évben megállapított összegnél. Ez az összeg először 1997-ben emelkedett jelentős mértékben, majd 2003-ban sikerült a bírói igazgatásnak megegyeznie az igazságügyi kormányzattal egy kb. 50 százalékos béremelésben²⁵. Ennek rendezése azon túlmenően, hogy a megfelelő javadalmazás egy fontos alkotóeleme a bírói függetlenségnek, azért vált szükségessé, mert a bírói kar alulfinanszírozottsága következtében rengetegen otthagyták a pályát még az ezredforduló környékén is, aminek köszönhetően a helyi bíróságokon a bírák fele 5 évnél kevesebb gyakorlattal rendelkezett. Ehhez kapcsolódott a bírák képzésének kérdése is, amivel kapcsolatban az egyik legfontosabb előrelépést a Magyar Bírói Akadémia felállítása jelentette 2006-ban.

Az OIT felállításával egyidejűleg sor került a különböző bírói önkormányzatok (pl. a bírói tanácsok) megszüntetésére, ami abból a szempontból nem volt meglepő, hogy ezeket eredetileg azért hozták létre az 1992-es reform során, hogy a minisztériummal szemben egyfajta ellensúlyt képezzenek – mivel az OIT-nak köszönhetően a bíróságok igazgatása teljesen kikerült a végrehajtó hatalom köréből, úgy tűnt, hogy ezekre a továbbiakban nincs szükség²⁶. A középszintű igazgatás ezzel teljes mértékig átkerült a megyei bíróságok elnökeihez, akikre egyrészt a fontos személyügyi kérdések hárultak – pl. a fogalmazói, bírósági titkári pályázatok kiírása, másrészt a napi működést is nekik kellett felügyelniük (karbantartási munkálatok stb.). Az ítélőtáblák elnökeivel szemben a megyei bíróságok elnökei még a megyékben lévő helyi bíróságok működése felett is felügyeleti joggal rendelkeztek, ami egyrészt többletterhet jelentett számukra, másrészt egy megyei elnök ennek következtében gyakran jobb érdekérvényesítési képességre tehetett szert, mint a bírósági szervezetrendszer tekintetében nála magasabb szinten álló ítélőtáblai elnöke. Az OIT hasonlóképpen nemcsak személyi kérdésekben döntött, hanem rá hárult a tárgyi körülmények biztosításának terhe is. Ebből a szempontból a magyar rendszer tényleg egyedülállónak volt tekinthető, hiszen ennyire szélesen egyetlen európai országban sem húzták meg a bírósági öngazgatás határait²⁷. Ugyanakkor nem elhanyagolandó szempont, hogy míg 1997-ben a legtöbb európai országban még a miniszteriális rendszer működött, tíz évvel később már az EU-tagállamok zöme áttért az öngazgatás modelljére²⁸.

24 A polgári eljárásban továbbra is egyfokozatú maradt a rendes perorvoslati rendszer.

25 <http://ugyvedvilag.hu/laparchivum.php?ref=220> 2012. július 8., <http://www.mabie.hu/node/95> 2012. július 8.

26 Rozsnyai Krisztina: Függetlenül hatékony bíróságok. In.: Jogi tanulmányok 2004. Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 2004. 151-176. o.

27 Lakó Ferenc: Szükségesek-e további reformok az igazságszolgáltatásban? Bírói Közlöny 2007/3. 11.

28 Hack 2008 97.

Tíz éves az igazságügyi reform

Mivel a rendszernek, ahogy már említettük nem voltak történelmi hagyományai, maga a törvényhozás is úgy gondolta (még ha ezt nem is rögzítette törvényben), hogy az első OIT mandátumának lejártát követően (azaz 2004-ben) fontos lenne összegezni a tapasztalatokat, megvizsgálni a rendszer hibáit, és ezeket megfelelően korrigálni²⁹. Ennek megfelelően 2007-ben az OIT felkért több, egymástól független kutatóintézetet, hogy nyilvánítsanak véleményt a működéséről.

A kiindulópont valamennyi szakértő számára az volt, hogy az öngazgatás egy fontos és megőrzendő érték a bíróságok kapcsán. Amikor az Országgyűlés úgy döntött, hogy teljesen elválasztja egymástól a végrehajtó és a bírói hatalmat, helyesen döntött, aminek köszönhetően véleményük szerint bár „a közjogi intézményi rendszer egészében számos válságjelenséggel találkozunk, a bírói szervezet és mögötte az ítélkezési funkció egészében intakt maradt.”³⁰

Az OIT által megérkezett ügyvédek többsége is pozitívan nyilatkozott a bíróságok működéséről³¹.

Nem feledkezhetünk meg ugyanakkor a problémákról sem: annak ellenére, hogy a bírói kar létszáma 1990 és 2007 között jelentősen emelkedett, nem sikerült megoldást találni országos szinten az ügyhátralék ledolgozására. Hozzá kell tennem ugyanakkor, hogy míg az OIT megalakításáig ez a szám folyamatosan emelkedett, 1997-től kezdve lényegében ez a szám stagnált – azzal együttesen, hogy bár a peres ügyek száma már nem emelkedett tovább, a nem peres eljárások száma igen³². Más európai országokkal összehasonlítva a magyar bíróságok a középmezőnyben szerepeltek, tehát szó sem volt arról, hogy ezek az adatok katasztrofálisak lennének, de a politikai-társadalmi elvárások ennél nagyobbak voltak. Ennél súlyosabb problémát jelentett az egyes bíróságok leterheltsége, aminek kapcsán már jelentős különbség mutatkozott. A Fővárosi Bíróságon dolgozó bírák kb. 20 százalékkal nagyobb ügymennyiséggel kellett, hogy szembesüljenek munkájuk során, mint egyes megyei bíróságon dolgozó kollégáiknak³³. Ez az ügyek elhúzódsához vezet, aminek következtében a Strasbourg-i Bíróság több alkalommal elmarasztalta emiatt Magyarországot. A helyzeten az „enyhített” némiképp, hogy 2000-től alapvetően jelent meg a Pp.-ben az eljárások ésszerű határidőn belül történő befejezésének követelménye³⁴.

Figyelembe véve az általa ellátandó feladatok sokaságát, problémák forrását jelentette az OIT testületi jellege. A tanács havonta egyszer ülésezett, egyszemélyi döntéshozatalra (azaz azonnali döntésre) az OIT elnökének nem volt lehetősége. Ez a garanciális elem fontos részét képezte a reformnak, de több alkalommal a hatékonyság kárára ment.

Összességében véve az OIT létrehozását mindenki egy pozitív lépésnek ítélte, és a létjogosultságát sem kérdőjelezték meg, pusztán a rendszer hatékonyabbá tétele mellett érveltek³⁵. A törvényhozás útján

29 <http://www.jogiforum.hu/hirek/26497> 2012. július 9.,

30 In: Hack Péter, Majtényi Judit, Szoboszlai László: Bírói függetlenség, számonkérhetőség, igazságszolgáltatási reformok. 97. oldal

31 <http://ugyvedvilag.hu/laparchivum.php?ref=220> 2012. július 8.,

32 <http://www.mabie.hu/node/15> 2012. július 9.

33 Fleck Zoltán: Bíróságok mérlegen. Pallas Könyvek, Budapest, 2008. 176-177. o.

34 Lásd: 1952. évi III. törvény 2. § (3).

35 Hack 2008 95. o., Hack 2008 71. o.

azonban erre lehetőség nem volt, mivel ezeknek a törvényeknek a módosítása csak az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával lett volna lehetséges, az akkoriban kormányzó politikai erők azonban nem rendelkeztek alkotmányos többséggel a parlamentben. A politikai megosztottság következtében a harmadik nekifutásra³⁶, 2009-ben megválasztott új elnök, Baka András a rendszer belső reformjához látott hozzá. A 2009-es év nemcsak az OIT elnökének megválasztását hozta, hanem egy teljesen új OIT választására is sor került, az új főbíró elképzeléseinek megfelelően, aki hangsúlyozta már megválasztása előtt is, hogy ő a Tanácsot egy olyan szervnek tekinti, amelyben a városi bírótól kezdve a legfelsőbb bírágig mindenki megtalálható³⁷. Elnöksége alatt került sor az első átfogó vizsgálatokra, amelyek célja annak vizsgálata volt, hogy mely tényezők járulnak hozzá az ügyek elhúzódnásához. Felállították a Szolgálati Bíróságot, amely a korábbi Fegyelmi Bíróságnál szélesebb hatáskörrel rendelkezett, illetve a korábbi, alapvetően fakultatív bíróképzést felváltotta a bírák kötelező továbbképzése. Az új főbíró egyik célja az volt, hogy egy 6 éves stratégiában gondolkodva, érdemi javulást érjenek el az ügyteher megoszlásának, valamint az ügyek elhúzódnásának tekintetében – ennek keretében tették lehetővé, hogy bírósági titkárok is eljárhassanak szabálysértési ügyekben. Koncepcionális változásokra azonban nem kerülhetett sor, sem arra, hogy egyes bíróságokat összevonjanak, vagy éppen a Fővárosi Bíróság feldarabolására, amely Európa egyik legnagyobb bíróságaként működött már egy évtizede. Baka András több alkalommal is hangot adott azon véleményének, hogy ilyen jellegű reformra amiatt is szükség lenne, mert a bírósági igazgatás csak a napi szintű problémákat lehet képes kezelni³⁸. Erre a 2010. évi országgyűlési választások után kerülhetett sor.

Felhasznált irodalom:

1. Átvilágító tanulmány a magyar igazságszolgáltatás helyzetéről és az 1997. évi reformtörvények hatályosulásáról
Készítette: Prof. Dr. Kecskés László D.Sc. tanszékvezető egyetemi tanár vezette munkaközösség a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán. Pécs, 2007. szeptember
2. Deák Péter: A magyar igazságszolgáltatási rendszer reformja, Pécs, 2004, Pécsi Ítéltábla Ujkéry Csaba: Bírósági szervezet és igazgatás, Pécs, 2001, Kódex Nyomda
3. Fleck Zoltán: Bíróságok mérlegen. Pallas Könyvek, Budapest, 2008
4. Hack Péter, Majtényi Judit, Szoboszlai László: Bírói függetlenség, számonkérhetőség, igazságszolgáltatási reformok
5. Laky Ferenc: Szükségesek-e további reformok az igazságszolgáltatásban? Bírósági Közlöny 2007/3. 11.7
6. Rozsnyai Krisztina: Függetlenül hatékony bíróságok. In.: Jogi tanulmányok 2004. Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 2004.
7. <http://www.fundamentum.hu/>
8. <http://www.jogiforum.hu/>
9. <http://www.lb.hu/reform.html>
10. <http://www.mabie.hu/>
11. <http://ugyvedvilag.hu/>
12. 1952. évi III. törvény a plgári perrendtartásról
13. 1989. évi XXXI. törvény az Alkotmány módosításáról
14. 1997. évi LXVI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról

36 <http://www.jogiforum.hu/hirek/19386> 2012. július 8.

37 <http://www.fundamentum.hu/sites/default/files/11-4-04.pdf> 2012. július 9.,

38 U.o.

A 2012. októberében megjelent XVII. évfolyam I. számú Joghistoriában eredetileg szereplő cikket - az érintettek elnézését kérve - visszavontuk.

A koncepciós perekről általában, különös tekintettel a „pesti srácok” perére

Írta: Romics Ágnes

Az 1945 után kiszélesedő kommunista befolyás a perjogok vonatkozásában is erősen éreztette hatását. A diktatúra különösen a büntetőperes eljárásn használta ki a politikai elképzelések realizálására, így a hangsúly a büntetőeljárásra helyeződött. Előbb a háborús bűnösök felelősségre vonására, a demokratikus államrend védelmére, később pedig a proletárdiktatúra védelmének érdekében alkalmaztak bizonyos módszereket. A diktatúra saját képére

formálta a büntető felelősségre vonás rendszerét, annak érdekében, hogy az „osztályharcban” a valós vagy vélt politikai-gazdasági ellenfeleivel leszámoljon. Ebben a tekintetben nem csupán a politikusok felelőssége mutatkozik meg, hanem azon jogalkalmazók felelőssége is, akik meggyőződéses vagy anélkül, de működtették ezt a rendszert. A büntető eljárásjog történetében két fejlődési periódus különíthető el. Az első periódusban megmaradtak a demokratikus jogállam keretei, vagyis a klasszikus büntető igazságszolgáltatás rendszere. 1947-ig illegális, önmagában is törvénytelen módszereket csak a rendőrségi és a bizonyítási eljárásban alkalmaztak. A második periódusban, az ezt követő időszakban, leginkább a nemzetközi helyzet változása miatt, a diktatúra már saját igényeinek megfelelően moszkvai mintára szabta át a büntetőeljárás szisztémát. A külsőségek terén kevés változás látszott, hiszen volt ugyanis törvény, működtek bíróságok. A rendőrségi, AVO-(ÁVH) kihallgatások során azonban brutálisan bántalmazták a gyanúsítottakat.¹

A Koncepciós perekről általában

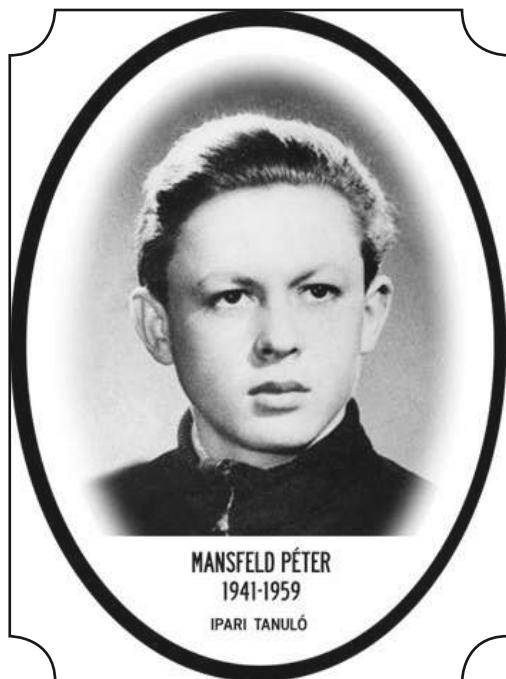
Mint már említettük a koncepciós perek ideje a második világháború utáni időszakra tehető. Ez az eljárástípus nem jelentett külön formát a büntetőeljárásba, a büntetőeljárás általános és különös modelljei között. A koncepciós pereknek is több típusa létezett, ahogy azt a koncepciós elemeket tartalmazó büntetőügyek felülvizsgálatára létrehozott bizottság is csoportosította. Ezek alapján a típusok²:

- az erkölcsileg, jogelméletileg kifogásolható jogszabályok alapján lefolytatott ügyek,
- az erkölcsileg és jogilag helytelen szakmai, politikai irányítás hatására elbírált ügyek, és
- a hatályos büntető anyagi vagy eljárásjogi szabályok megsértésével elbírált ügyek.

¹ Magyar Jogtörténet, Osiris kiadó, Budapest 2007. szerk.: Mezey Barna
² Kahler F.: Jogállam és diktatúra, Kairosz kiadó, Budapest, 2005

Ezt az utolsó kategóriát tovább lehet bontani további két részre, mégpedig:

- amikor a bíró a kitalált tényállásokat, koholt bizonyítékokkal támasztja alá, valamint
- amikor valós tények alapján valóságghú konklúziókat von le, de kegyetlen, embertelen büntetések kiszabásával fejezik be az ügyet (ebbe a csoportba tartozik az általam is feldolgozott „pesti srácok” ellen folytatott büntetőeljárás).

A „pesti srácok pere”, avagy Mansfeld Péter per

A „pesti srácok” története az 1956-os forradalom idején kezdődött. A később, a bírósági tárgyalásokon kikiáltott „vezető” (maig tisztázatlan, hogy ki volt a csoport vezetője, melyik fiú, hiszen Mansfeld ezen bűncselekmények elkövetése idején csupán 15-16 éves volt). A forradalom alatt, a fegyverszüneti tárgyalások idején csatlakozott a Széna téri fegyveres csoportokhoz. Szabó János (Szabó „bácsi”), a felkelők parancsnoka először elküldte őt (Bóna Rezső barátjával és későbbi vádlott-társával együtt), mert nagyon fiatalnak tartotta őket, később azonban gépkocsis összekötő volt, és szállítási, illetve/ szállítmányozási feladatokat látott el. Idővel különböző fegyverek összegyűjtésével és elrejtésével is foglalkozott. A csoport maga 1958. február 16-án alakult

meg, akkor alakult ki a végleges létszám. A csoport tagjai közül öten fiatalok, míg Blaski József 19 éves volt a bűncselekmény elkövetésének idején. A koncepció eljárás azonban elviekben nem az 1956-os forradalomban vállalt szerepük miatt indult meg, hanem főképpen az 1958. februárjában történtek miatt, ahol a terrorbandának kikiáltott hat fiúból álló csoport kétségtelenül elkövetett törvénybe ütköző cselekményeket. Mansfeld Pétert többek között egy ellenforradalmi banda alapításával vádoltak, ami nyilvánvalóan egy koncepciógyanús koholt vád volt. A „pesti srácok” 1956-os forradalom résztvevői és hívei voltak, tehát nem voltak ártatlanok a kor igazságszolgáltatási viszonyai között, valóban elkövettek törvénybe ütköző cselekményeket, amiért felelősségük megállapítható lett volna egy jogszerű bírósági eljárásban. Jogszerű eljárás nem volt, és vitathatatlan, hogy nagyon súlyos politika motiváltságról beszélhetünk az eljárással kapcsolatban. A cél a fiatalok elrettentése volt, példát akartak statuálni egy ilyen szigorú és kegyetlen ítélettel. Nyilvánvalóan az 1956-os forradalomban való részvételt büntették meg ilyen embertelenül, a 1958-ban történtek csupán alapot szolgáltatottak a büntetőeljárás lefolytatására. Az eljárás alapját szolgáló cselekményt az 1958. február 16-án, az osztrák követség előtt történtek adták. A csoport lefegyverzett egy Vekerdi Elek nevű rendőr törzsőrmestert, majd elrabolták kocsival. A történetből egy olyan szervezkedési ügyet kerekítettek ki, mintha Mansfeld és társai meg akarták volna dönteni az államhatalmat. A vád tárgya alapvetően a „népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetése és egyéb büntettek miatt Blaski József és társai ellen”. Blaski volt ugyanis az els rendű vádlott. Cselekményeiket ugyanis a „népfelkeléssel összefüggésben követték el”, és gyakran olvasható az iratokban az „ellenforradalmi célzattal elkövetett bűncselekmény” kifejezés. Mégis hol merülnek fel alapvető kételyek az eljárással kapcsolatban? Nézzük meg sorban:

- a vádlottak súlyos cselekményeket követtek el, azonban cselekményeiknek súlyos eredménye,

következménye nem volt

- a fiatalok ezek szerint úgynevezett szándékbűncselekményeket követel el, vagyis az bírósági eljárás során nem az eredményt, hanem a szándékot büntették,
- nem zárhatjuk ki, hogy a csoportnak valaki „súgott” ötletet, és biztatást adott a cselekmények elkövetésére, tehát elképzelhető, hogy beugratták őket ebbe a cselekményb), hiszen Mansfeld kétszer is említést tett, egy bizonyos Schocherin Jánossal való találkozásáról, aki idősebb volt nála, és többször is beszélgettek elrejtett fegyverekről, valamint tanácsokkal látta el a csoportot és biztatta őket
- Vekerdi Elek, az elrabolt rendőr megható módon „elrabló” oldalára állt, több alkalommal is kijelenti, hogy elrabló nem tettek arról említést, hogy meg akarják őt ölni.

Mansfeld letartóztatásának ideje alatt többször is meg akart szökni, de csupán egy alkalommal volt sikeres a próbálkozása. Akkor is csak pár órára sikerült megszöknie, utána a rendőrök elfogták. Az ügy 1958. május 2.-tól teljesen más fordulatot vesz. Mansfeld Péter elismeri, hogy politikai bűncselekményt akart a csoport elkövetni, újabb ellenforradalmat akartak kirobbantani, ezért hoztak létre egy fegyveres csoportot, és a város különböző pontjain lövöldözést akartak provokálni. Kiemelhető ugyanakkor, hogy a cselekményeknél céltudatosság, alaposabb szervezettség nem tapasztalható az iratok és jegyzőkönyvek alapján.

A nyomozás utolsó két hetében már „ellenforradalmi terrorbanda” megnevezéssel illetik őket. Ezzel a fordulattal alakult ki a hamis koncepció, amelyre fel lehetett fűzni az ügyet. Ekkor már csak az a kérdés merül fel az ügyben, hogy kiket fognak kivégezteni. A többi négy vádlott vádlott Blaskin és Mansfelden kívül csak epizódszereplő volt, Esetükben csupán a börtönbüntetés mértéke volt kérdéses. Tulajdonképpen a tárgyalás során mindegyik vádlott részlegesen vallotta be bűnösségét és felelősséget az ellenük felhozott vádpontok kapcsán. Csupán Mansfeld volt az a személy, aki magára vállalta a csoport vezetését és mindenért felelősséget vállalt, sőt vallomása szerint ő volt az egész szervezkedés értelmi szerzője. (habár azt végig tagadta, hogy Vekerdi Eleket meg akarták volna ölni). Mind a mai napig nem lehet tudni, hogy miért tette. Első fokon egy vádlottat sem ítélt halálra a bíróság, hiába indítványozta az ügyész, aki osztályellenesnek, illetve társadalomra veszélyesnek állította be a fiatalokat vádbeszédében. Az elsőfokú ítélet szerint Mansfeld és Blaski is életfogytig tartó büntetést kaptak, a többi vádlott pedig börtönbüntetést. Másodfokon azonban, a mindent beismerő Mansfeldet halálbüntetéssel sújtotta a bíróság. Blaskinak, Furkó Lászlónak (három év), Egei Attilának (négy év) helybenhagyták, míg Holecz Istvánnak enyhítették hat évről öt évre, valamint Bóna Dezsőnek súlyosbították nyolc évről 10 évre büntetését.

Az ítélet értékelés

A tényállás és a történetek nem vitathatók, azonban a tényállás alapján született vádpontok bizonytalanok. Az is teljesen bizonytalan, hogy volt-e előkészület akár rendőr, akár más személy megölésére. Az a tény önmagában, hogy fegyver volt náluk, nem támasztja alá az ölési szándékot, illetve az ellenforradalmi szándék sem bizonyított, hiszen, hogy lenne erre képes öt fiatal. még ha ez is lett volna a szándékuks életkoruknál és eszközeiknél fogva teljesen alkalmatlanok lettek volna rá. Súlyosan politikai koncepciójú eljárásról van szó, a fő vádpontok teljesen bizonytalanok, ennek tükrében nem lehetne

halálbüntetést kiszabni. Formailag alapvetően nem 1956-os forradalomról, épít, de teljesen nyilvánvaló, hogy a forradalmi ifjúságon akart bosszút állni.

Azt gondolom, hogy Mansfeld Péter bátorsága és embersége mindannyiunk számára dicséretes és követendő példa lehet. Külön kiemelendő, hogy ő ezt milyen fiatalon tette, ezért főként a mai fiatalságnak lehet példaképe.³

Felhasznált irodalom:

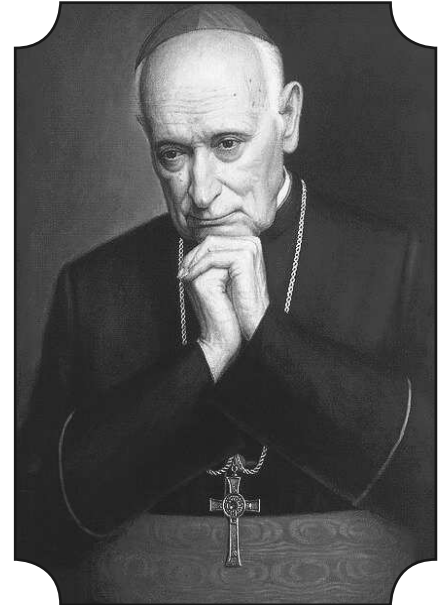
1. Magyar Jogtörténet, Osiris kiadó, Budapest 2007. szerk.: Mezey Barna
2. Kahler F. : Jogállam és diktatúra, Kairosz kiadó, Budapest, 2005.
3. Eörsi László: Mansfeld Péter valóság és mítosz, Beszélő 2002. (7.évf.)12.sz.46.old., Tarics P.: Egy nép kiáltott...1956. és a megtorlás Kairosz kiadó, Budapest 2008. V. fejezet megtorlás , beszélgetés dr. Jobbágyi Gáborral

3 Eörsi László: Mansfeld Péter valóság és mítosz, Beszélő 2002. (7.évf.)12.sz.46.old., Tarics P.: Egy nép kiáltott...1956. és a megtorlás Kairosz kiadó, Budapest 2008. V. fejezet megtorlás , beszélgetés dr. Jobbágyi Gáborral

Der Mindszenty – Prozess

Írta: Kajcsos Kinga

Es wird über den Mindszenty Prozess sehr viel geschrieben, sowohl falsche, bombastische, Behauptungen der billigen Propaganda, als auch von Historikern mit Anspruch geschriebene Werke. Im Mindszenty Prozess, der ein Konzeptionsprozess, ein sogenannter Terrorprozess ist – erscheint das Wesen des kommunistischen Systems: die Zerstörung der Feinstrukturen, die Gleichschaltung des Rechtssystems, für die Unterwerfung der Gesellschaft. Man kann alles betrachten, was die Kriminalität der Geschichte bedeutet, wo selbst die Staatsmacht zum Straftäter wird. Der Prozess ist der Teil und der Wendepunkt eines größeren Vorgangs gegen der Zerstörung der größten ungarischen historischen Kirche – die römischen katholischen Kirche.

Der Mindszenty Prozess ist kein ausschließlich ungarisches Phänomen. In den Ländern unter der sowjetischen Besetzung – wie auch Mindszenty 1948 darauf hingewiesen hat, und seine Feststellung wurde durch den tschechoslowakischen, rumänischen Ereignissen, völlig bestätigt, - kann man über eine koordinierte Aktion gegen die Religion und die Kirche sprechen, wie es auch in den 1920-er Jahren in Sowjet-Russland (dann in der SU) geschah. Die politische, staatliche und gesellschaftliche Vorbereitung des Prozesses entsprach in jeder Hinsicht den sowjetischen Konzeptionsstrafverfahren.

In der Vorbereitung hatte die Presse eine wichtige Rolle, die in kommunistischer Hand war. Das zentrale Parteiblatt das „Szabad Nép“ und die Komitatsblätter begannen eine koordinierte Verleumdungskampagne. Lästertliche Artikel, falsche Interviews, erlogene Reportagen, feuerten den Massenaffect und die Massenhysterie ein. Die Propaganda wollte mit der Hysterie demonstrieren, dass der Prozess gegen Mindszenty eigentlich eine Volkinitiative ist, der die kommunistische Partei nicht ausweichen kann. In allen Phasen des Verfahrens wurden die Grundprinzipien des Strafprozessrechtes außer Acht lassen, wie wir es später sehen werden.

Die Ermittlung wurde persönlich von der ersten Person, der Diktatur, Mátyás Rákosi angeordnet, und nicht von der Polizeibehörde. Die Ermittlung hat nicht das Beweismaterial wahrer Verbrechen gesammelt, sondern sie hat Angaben für eine Prekonzeption gesucht, die auf verschiedene Weise verwendbar sind. Man benutzte für die Geständnisse Erpressung, physische Gewalt, Folterung, Drogen und alle im Rechtssystem verbotenen Methoden. In dieser Phase des Prozesses fehlte auch formell die Möglichkeit der Verteidigung.

Für die Phase der Klagerhebung ist charakteristisch, dass die Anklageschrift vor der Parteiführung konstruiert wurde. Der Inhalt der Anklageschrift divergiert von dem Sachverhalt und das Strafrecht wurde völlig eigenmächtigerweise nach der aktuellen Politik gedeutet. Die Anklageschrift – die nach den Prozessregeln auf der Budapester Volksstaatsanwaltschaft angefertigt werden musste (dann zum

Budapester Volksgericht einreichen), wurde bei den Staatssicherheitsdienst erstellt und Mátyás Rákosi, Mihály Farkas, Ernő Gerő und József Révai haben daran direkt teilgenommen. Die Anschrift gegen Kardinal Mindszenty enthielt folgende Anklagepunkte:

1. Straftat des Umsturzes und der Spionage gegen die demokratische Staatsordnung und die Republik.
2. Straftat der Untreue.
3. Devisenvergehen.

Der erste Anklagepunkt wurde – nach der Behörde – von dem Kardinal so realisiert, dass er gleich nach der Befreiung solche Organisation gründete, die die Herrschaft der Habsburger in Ungarn zurückstellt. Der zweite Anklagepunkt urteilt die Kontakt zu Schoenfeld Arthur, Selden Chapin, zu den Boten der USA als Straftat, weil Mindszenty – nach der Anklage – den Kontakt zu der Botschaft mit dem Ziel aufnahm, um bei der Regierung der USA gegen Ungarn ein feindliches Handeln zu erreichen, und für die legitimischen Ziele von der USA Hilfe bekommen. Nach dem 3. Anklagepunkt hat Mindszenty insgesamt 141.000 USD und 15.000 Schweizer Franken außer 4800 USD nicht eingemeldet. Er teilte 10 000 Dollar unter seinen Bischöfen, er gab 3000 Dollar Missionar - Pfarrern, die ihn ins Ausland brachten und er gab 2000 Dollar ungarischen faschistischen Pfarrern in München. Den Rest verwertete er auf einem Winkelwechsellkurs zu 25-40 Forint.

Die Phase der Verhandlung ging auch nach der Tradition der Schauprozesse. Der Richter, Vilmos Olti wusste, welches Urteil von ihm die Parteiführung erwartet. Der Richter sah die Dokumente nur bei dem ÁVH. Der Prozess war ein gemeinsames Spiel von Richter – Ankläger – Verteidiger, wo die Prozessregeln nicht berücksichtigt wurden (z.B. die Angeklagten durften ihre Aussagen nicht zusammenhängend geben, sie hatten keine Möglichkeit zur Verteidigung). Nach den Regeln der Schauprozesse ist die wichtigste Beweismittel das Geständnis, die wenigen Zeugen waren selber in anderen Sachen angeklagt. Die Tätigkeit von dem Volsankläger Gyula Alapy entsprach in jeder Hinsicht der blutigen und grausamen Rollenteilung der Theaterszenen, und auch Erwartungen des Regisseurs. Seine Anklagerede im Mindszenty Prozess – wie auch die Anklageschrift – entsprach nicht den fachlichen Erfordernissen Anklagereden, die in der Prozessordnung vorgeschrieben sind. Die Schlusssätze der Rede von Alapy waren: „Das Urteil des Volksgerichts soll denkwürdig sein, und das Urteil wird die Verräter und

Spione des Volkes dem Verfall überreichen, für József Mindszenty, Jusztin Baranyay, Pál Eszterházy beantrage ich Todesstrafe, für die weiteren Angeklagten die stärkste Zuchthausstrafe.“

Für die Schauprozesse ist charakteristisch – sowohl für die originelle sowjetischen als auch die ungarischen – dass der Verteidiger, obwohl er am Prozess teilnimmt, keine echte Verteidigung betreiben kann. József Mindszenty durfte keine Verteidiger beauftragen, die Staatsschutzbehörde bestellte

PROZESS

GEGEN DEN

KARDINAL

den Rechtsanwalt Kálmán Kiczko. Er erfüllte in der erstinstanzlichen Verhandlung seine Verteidigertätigkeit nur formell, er verstärkte lieber die Anklagebehörde. Im späteren Vorgang des Prozesses war Kiczko praktisch stumm. Nach der Anklagerede kam die Verteidigungsrede von Kiczko Kálmán. Diese Rede war in der Wirklichkeit eine politische Propaganda mit gleichem Inhalt, wie die Anklagerede. Der Verteidiger, der im Prozess in Zusammenarbeit mit der Anklage sich betätigte, erklärte, wie es in den Schauprozessen gewöhnlich ist, sogar Lobe und Schimpfworte. Lob gebührte der Freiheit der Verteidigung, er betonte die Priorität des Gemeininteresses, er betonte, dass die Religionsfreiheit nicht angegriffen ist. Schimpfworte bekamen die westliche Presse, die Vatikan, weil. Er belehrte die Kirche über die Säkularisation des Kirchenvermögens. Aber auch die Irrtümer vom Mindszenty über die Verstaatlichung der Schulen, und auch die Beschimpfung des Legitimus bekamen in seiner Rede Platz.

Das Erstinstanzliche Urteil: Der Tag der Verkündung des Urteils wurde für den 8. Februar 1949 festgesetzt. Das Gericht hätte so 2 Tage für das Urteil gehabt, wenn das Urteil wirklich durch das Volksgerichtsrat gefällt hätte. István Timár, Oberabteilungschef des Justizministeriums teilte dem Vorsitzenden des Volksgerichtsrates mit, dass der Wunsch der Partei ist, wenn Mindszenty keine Todesstrafe bekommt. Rákosi brauchte einen nicht mehr glaubwürdigen, zusammengebrochenen und demütigten Kirchenchef und keinen hingerichteten Märtyrer. Der Sonderrat erklärte mit der Anwendung der Milderungsvorschrift – als Gesamtstrafe – lebenslängliche Zuchthausstrafe als Hauptstrafe, 10 Jahre lange Amtserhebung, und Aussetzung der Ausübung der politischen Rechte, sowie die Vermögenskonfiskation als Nebenstrafe. Die rechtliche Begründung entspricht nicht nur der Terminologie des Strafrechts, sondern auch dessen dogmatischem System, und das Ganze hat einen eher politischen Inhalt. Die mildernden und die erschwerenden Umstände bei der Strafzumessung sind eher nach den politischen Zielen ausgerichtet und nicht nach rechtlichen, fachlichen Erfordernissen.

Rechtshilfe: Mindszenty hat sich geirrt als er in seinen Memoiren schrieb, dass sein Verteidiger keine Berufung beantragt hat. „Gegen das Urteil hat nur der Ankläger Berufung eingereicht: er hat Todesstrafe verlangt. Es ist typisch, dass mein Verteidiger gegen den Justizmord nicht protestieren wollte.“ Man kann sich nicht wundern, dass Mindszenty keine gute Meinung über seine Verteidiger hatte. Der Groll von Mindszenty gegen seinen Verteidiger ist berechtigt, wenn wir die Leistung und die Tätigkeit des Verteidigers sehen.

Das Urteil in zweiter Instanz: Péter Jankó Vorsitzender Richter bestimmte den 28. Juni 1949 als Termin der Verhandlung zweiter Instanz. Am 6. Juli 1949 wurden nur die Verteidiger vorgeladen, die Angeklagten nicht. József Mindszenty erfuhr über die Verhandlung erst am 5. Juli zu Mittag. Die Verhandlung am 6. Juni war öffentlich, es war aber keine einzige Angeklagte da. Die Verhandlung wurde im Beisein von Péter Jankó, dem Vorsitzenden Richter, von den Vertretern der Parteien in dem Volksgerichtsrat, von dem Notar und von den Verteidigern gehalten. Die Verkündung des Urteils erfolgte am 9. Juli 1949. Die Teile über Mindszenty haben rechtlich einige Änderungen erfahren. Die Hauptstrafe blieb weiterhin das lebenslängliche Zuchthaus. Die Nebenstrafen: zehn Jahre Amtserhebung und Aussetzung der politischen Rechte und völlige Vermögenskonfiskation. Die rechtliche Begründung des Urteils in zweiter Instanz ist eine der rechtlichen Absurditäten, die den Schlag ins Gesicht von Dogmatik des Strafrechts und im Gesetz festgelegte Freiheitsrechte bedeuten. Alles was im Urteil geschrieben ist, ist eine kommunistische Propaganda. Wie auch das Verzicht auf der Todesstrafe.

Es lohnt sich die Anklagepunkt der Devisenstraftaten sich anzusehen, wo sich der Kardinal als

schuldig bekannte, obwohl er juristisch gesehen nicht schuldig war. Die Devisenbehörde konnte laut Gesetz von allen Devisenvorschriften eine Ausnahme erteilen, und József Mindszenty hat diese auch bekommen, als er in den USA einen Besuch machte, aber nach der Heimkehr war diese Erlaubnis nicht mehr „aktuell“.

Das Urteil des Mindszenty Prozesses wurde nach dem Gesetz XXVI. von 1999 für nichtig erklärt. Man muss ihn also so betrachten, als hätte er nie existiert, und damit kann man die Frage rechtlich abgeschlossen sehen.

Historisch gesehen kann aber der Mindszenty-Prozess nicht vergessen werden, er trägt die Technik der Unterwerfung des Staates, die heimtückische Hemmungslosigkeit einer Ideologie, das richtige Gesicht des Kommunismus in sich sowie die Botschaft eines zum Glauben, zur Nation und zum Volk treue gebliebenen hohen Priesters für die Gegenwart.

Irodalomjegyzék:

1. Kahler Frigyes: A főcsapás iránya: Esztergom, Mindszenty bíboros pere, Magyarországi Mindszenty Alapítvány, 1998
2. Kahler Frigyes: Jogállam és diktatúra, Budapest, 2005, Kairosz Kiadó
3. Kahler Frigyes: A Mindszenty-per tanulságai. In: http://www.xxszazadintezet.hu/rendezvenyek/perek_es_osszeeskuvesek_tudoma/kahler_frigyes_a_mindszenty_pe.html, Utolsó letöltés: 2012. árp. 7.

AZ ELTE ÁJK MAGYAR ÁLLAM- ÉS JOGTÖRTÉNETI TANSZÉKE

CZIKKÍRÓ PÁLYÁZATOT HIRDET

— AZ ALÁBBI TÉMÁKBAN: —

1. A PALLOSJOG (ESSZÉ)

2. EGY NAP KÉPVISELŐKÉNT
A REFORMKORI
ORSZÁGGYŰLÉSSEN
(NOVELLA)

LEADÁSI HATÁRIDŐ:

2012. NOVEMBER 6.

A PÁLYAMŰVEKET ELEKTRONIKUS FORMÁBAN A MAJITDE@GMAIL.COM CÍMRE VÁRJUK!

A LEGJOBB TANULMÁNYOKNAK MEGJELENÉST BIZTOSÍTUNK
A JOGHISTÓRIA MAGAZINBAN, VALAMINT A LEGJOBB HÁROM TANULMÁNY SZERZŐJE
ÉRTÉKES KÖNYVCSOMAGOT NYERHET!

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK: WWW.MAJIT.HU

A MÁJT TDK tervezett programja a félévben

2012. november 28., 14.00 (!)

Az oklevéltől az e-iratig

Magyar Országos Levéltár

A programon való részvétel előzetes regisztrációhoz kötött!

2012. november 19., 17.00 (hétfő!)

Kurt Seelmann előadása

Kari Tanácsterem

2012. november 14., 16.00 (!)

Hősök, királyok, szentek kiállítás meglátogatása

Magyar Nemzeti Galéria

A programon való részvétel előzetes regisztrációhoz kötött!

2012. november 7., 09.00-14.00 (!)

XXX. jubileumi OTDK nyilvános kari forduló

Magyar Állam- és Jogtörténeti Tagozat

Eckhart-szeminárium

2012. október 31., 18.00

Őszi szünet

2012. október 24., 18.00

Élesztős László

A könyv- és levéltári kutatás alapjai

Eckhart-szeminárium

2012. október 17., 18.00

Filmvetítés

A Bibó per III. rendű vádlottja voltam

Miért gyere MÁJT TDK-ra?

- mert magyar jogtörténeti diákkörünk az értékes tudományos munka és a jó hangulatú együttlét sajátos ötvöze
- a tanulságos előadásokból és programokból olyan plusz információkkal gazdagodhatsz, amelyek további tanulmányaid és munkád során segítségére lehetnek
- lehetőséged nyílik az egyetemi oktatók személyes megismerésére és a velük való kötetlen beszélgetésre
- az egyetemi kavargásban nyersz egy biztos pontot, egy „békés szigetet”, ahol egy szűkebb baráti csoportban dolgozhatsz, gondolkozhat, valamint nyerhetsz értékes tanácsokat a felsőbb évesektől az egyetemi életben való eligazodáshoz
- bátorítunk az együtt gondolkodásra, a vitára, a tudományterülettel való mélyebb foglalkozásra, publikálásra akár szóban a TDK ülésein, akár írásban a Joghistoriában

**tudomány • barátság • programok • vitakör • MÁJT TDK
minden héten szerdán 18 órakor**

Figyeld programjainkat a **www.majt.hu**-n, a tanszék hirdetőtábláin vagy a **Facebook** oldalunkon!

IMPRESSZUM

Kiadó: ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék

Felelős szerkesztő: dr. Gosztonyi Gergely

ISSN: 2062-9699

Szerkesztette: Losonczy Eszter

Munkatársak: Bocsi Bernadett, Barta Áron, Kajcsos Kinga, dr. Képesy Imre, Losonczy Eszter, Mireisz Tímea, Nikula István, Orbán András, Palguta Virág, Romics Ágnes, Zanathy Anna

Tördelés és korrektúra: Losonczy Eszter